JUDr. Jeroným TEJC
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

Praha 24. května 2026
Č.j. MSP-499/2025-ODKA-SPZ/5
Počet listů: 3
Přílohy: 1

MSP-499/2025-ODKA-SPZ/5
0100204005518912

Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno

Obv. V. M. – stížnost pro porušení zákona

Přílohy:
- Trestní spis Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích sp. zn. 4 T 126/87

Podle § 266 odst. 1, 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) podávám **ve prospěch V. M.** (dále jen „*obviněný*“),

s t í ž n o s t p r o p o r u š e n í z á k o n a

proti pravomocnému rozsudku Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 4. 6. 1987, sp. zn. 4 T 126/87.

Napadené rozhodnutí

1 Rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 4. 6. 1987, sp. zn. 4 T 126/87, byl obviněný uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb. trestního zákona, jehož se měl dopustit tím, že *„dne 2. 4. 1987 nenastoupil základní vojenskou službu k VÚ Brezno, jak byl povinen podle povolávacího rozkazu OVS Česká Lípa, řady C č. 69 52 91. Vojenskou službu nenastoupil ani v náhradním termínu dne 9. 4. 1987 a nadále se zdržoval v místě svého bydliště až do 30. 4. 1987, kdy byl vzat do vazby*.“

2 Soud upustil podle § 25 trestního zákona od potrestání obviněného a uložil mu ochranné psychiatrické léčení ve formě ambulantní ve smyslu § 72 odst. 2 písm. a) trestního zákona jako vhodné opatření k nápravě obviněného s poukazem na to, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

3 Rozsudek je odůvodněn tím, že obviněný dne 5. 3. 1987 převzal povolávací rozkaz, podle kterého byl povinen dne 2. 4. 1987 nastoupit základní vojenskou službu k VÚ Brezno. Dne 31. 3. 1987 se obviněný dostavil na OVS Česká Lípa a sdělil, že se necítí být z psychických důvodů způsobilý k výkonu vojenské služby, požádal o psychiatrické vyšetření a týž den byl vyšetřen, přičemž důvody, pro které by nemohl vykonávat vojenskou službu, shledány nebyly. Na základě toho byl povolávací rozkaz ponechán v platnosti. Vzhledem k tomu, že se obviněný dne 2. 4. 1987 k příslušnému útvaru nedostavil, byl dne 6. 4. 1987 opětovně předvolán na OVS Česká Lípa, kde mu bylo důrazně vysvětleno, že nenastoupení vojenské služby bude mít za následek trestní stíhání. Současně mu byl dán náhradní termín na den 9. 4. 1987, toho dne se ale k útvaru opět nedostavil, přičemž se zdržoval v místě svého trvalého bydliště až do 30. 4. 1987, kdy byl vzat do vazby. Soud konstatuje, že skutkový děj je prokazován svědeckou výpovědí mjr. Ing. V. M., povolávacím rozkazem s doručenkou k němu, lékařskou zprávou, vyšetřením psychologa a znaleckým posudkem z oboru psychiatrie. **Soud vycházel při rozhodování mimo jiné i z doznání obviněného, přičemž obviněný uvedl, že vojenskou službu vykonávat nebude proto, že se necítí být pro takovou službu způsobilý a že ta se neslučuje s jeho přesvědčením**. Tuto obhajobu soud považoval za irelevantní, neboť o způsobilosti k výkonu služby rozhoduje příslušný orgán a není na vůli odvedence, zda se cítí či necítí způsobilý k výkonu vojenské služby. Pokud jde o závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, pak je zde konstatováno, že znalci dospěli ke shodnému závěru, že obviněný netrpí, ani netrpěl duševní chorobou v pravém slova smyslu, je však osobou hluboce psychicky nezralou a tato odchylka od normy byla přítomna i v době spáchání trestné činnosti. Touto odchylkou byla schopnost rozpoznávat společenskou nebezpečnost u obviněného ovlivněna částečně, schopnost své jednání ovládnout měl obviněný v důsledku této odchylky měrou podstatnou. Znalci navrhli uložení ochranného léčení formou ambulantní. K uložení ochranného léčení pak soud uvedl, že „*při rozhodování o druhu a výměře trestu vzal soud v úvahu závěry znaleckého posudku a dospěl k závěru, že u obžalovaného Víta Machače lze upustit od potrestání, neboť spáchal trestný čin ve stavu zmenšené příčetnosti a má za to, že ochranné léčení zajistí jeho nápravu a ochranu společnosti lépe než trest. Soud tedy od potrestání obžalovaného Víta Machače upustil a zároveň uložil ochranné léčení psychiatrické, které bude vykonávat ambulantní formou*“.

4 Rozsudek nabyl právní moci téhož dne, tedy 4. 6. 1987.

Postup po vydání napadeného rozhodnutí

5 Ochranné léčení bylo nařízeno dne 5. 6. 1987, ochranná ambulantní léčba byla zahájena dnem 11. 6. 1987 u OÚNZ Česká Lípa, psychiatrické oddělení. Usnesením Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 22. 11. 1993, sp. zn. 4 T 126/87, byl odsouzený V. M. podle § 72 odst. 5 tr. zákona propuštěn z ochranného léčení psychiatrického. V odůvodnění usnesení konstatoval soud, že návrh na propuštění z ochranného léčení podal Okresní ústav národního zdraví v České Lípě, psychiatrické oddělení, neboť odsouzený se léčbě řádně podroboval a tato splnila svůj účel.

Právní posouzení

Relevantní právní úprava

6 Podle § 2 odst. 5 trestního řádu ve znění účinném do 30. 6. 1990 orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

7 Podle § 2 odst. 6 trestního řádu ve znění účinném do 30. 6. 1990 orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

8 Podle § 3 odst. 1, odst. 2 trestního zákona je trestným činem pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně. Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.

9 Podle § 269 odst. 1 trestního zákona se dopustí trestného činu úmyslného nenastoupení služby ten, kdo v úmyslu vyhnout se trvale vojenské činné služby nebo zvláštní službě nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

10 Podle § 72 odst. 2 písm. a) trestního zákona soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

11 Ústava Československé socialistické republiky, ústavní zákon č. 100/1960 Sb., ve znění účinném do 29. 11. 1989 (dále jen „*Ústava z roku 1960*“), zaručovala v článku 32 odst. 1 svobodu vyznání s tím, že každý může vyznávat jakoukoli náboženskou víru, nebo být bez vyznání, a smí provádět náboženské úkony, pokud to není v rozporu se zákonem.

12 Podle čl. 37 odst. 1 Ústavy z roku 1960 je vrcholnou povinností a věcí cti každého občana obrana vlasti a jejího socialistického zřízení.

13 Podle čl. 37 odst. 2 Ústavy z roku 1960 jsou občané povinni vykonávat vojenskou službu v ozbrojených silách podle zákona.

14 Podle čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, vyhláška č. 120/1976 Sb., který byl pro Československou socialistickou republiku závazný od 23. 3. 1976, má každý právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevovat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo v soukromí, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováním obřadů.

Posouzení předmětné věci

15 V předmětné věci mám za to, že Vojenský obvodový soud v Litoměřicích nesprávně došel k závěru, že se obviněný mohl dopustit trestného činu úmyslného nenastoupení služby. V tomto směru lze odkázat na rozsáhlou judikaturu Ústavního soudu, například na rozhodnutí ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. II. ÚS 285/97, ve věci Ladislava Koreně; rozhodnutí ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, ve věci Jana Marešky; rozhodnutí ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. I. ÚS 671/01, ve věci Josefa Nagye; rozhodnutí ze dne 26. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02 (č. 106/2003 Sb.), ve věci Vladimíra Vaise; rozhodnutí ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 674/01, ve věci Jána Káry. Dále lze odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 8 Tz 41/2018, ve kterém Nejvyšší soud konstatoval, že „*pokud obviněný odmítl nastoupit k vojenskému útvaru a plnit povinnosti spojené s výkonem vojenské základní služby z důvodu svého náboženského přesvědčení (Svědků Jehovových), a toto jeho jednání bylo projeveným osobním rozhodnutím diktovaným svědomím, pak svým jednáním pouze uplatňoval právo na svobodu svědomí, resp. vyznání a náboženského přesvědčení zaručené Ústavou z roku 1960*“.

16 Svoboda svědomí a náboženského vyznání byla v roce 1987 taktéž garantována článkem 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, k němuž Československá socialistická republika přistoupila dne 23. 3. 1976, a jehož ustanovení měl stát povinnost respektovat. Tehdejší právní řád ale v rozporu s tím neumožňoval alternativní výkon základní vojenské služby pro osoby, které vojenskou službu odmítaly z důvodu jejich náboženského přesvědčení či svědomí a její výkon byl vynucován prostředky trestněprávní represe.

17 Na základě toho, ale i z pohledu dnes platných norem, zejména čl. 15 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jímž je zaručena svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, a protože výklad starších trestněprávních norem s ohledem na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu, připustil Ústavní soud v nálezu ze dne 26. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, **nelze jednání obviněného**, **spočívající v tom, že odmítl nastoupit k výkonu základní vojenské služby z důvodu svého svědomí, považovat za trestný čin**. V posuzovaném případě se jedná o čin, kterým obviněný uplatnil své základní lidské právo, zaručené mu Mezinárodním paktem o občanských a politických právech. Tento čin byl následně v rozporu s tímto paktem prohlášen za trestný.

18 Odsouzení V. M. je v rozporu s principy demokratické společnosti, a to nerespektováním občanských a politických práv, která nyní zaručuje Ústava, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a také Úmluva o ochraně základních práv a svobod. S ohledem na to, že obviněný se po obdržení povolávacího rozkazu dostavil před okresní vojenskou správu a svůj postoj se snažil vysvětlit. Za daných okolností nelze dovodit, že by obviněný jednal v úmyslu vyhnout se vojenské povinnosti ve smyslu trestního zákona, jeho jednání bylo naopak výrazem postoje diktovaného jeho svědomím, ani na základě této skutečnosti dospět k závěru, že by se úmyslně vyhýbal vojenské povinnosti, absentuje tu tak i subjektivní stránka trestného činu, ačkoliv ustanovení § 3 odst. 1, odst. 3 trestního zákona stanovilo, že trestným činem je pro

společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně a k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

19 Rozsudek Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích je však také v rozporu s ustanoveními § 2 odst. 5 trestního řádu a § 2 odst. 6 trestního řádu.

20 Z listin založených ve spise vedeném u Vojenského obvodového soudu Litoměřice, sp. zn. 4 T 126/87 je zřejmé, že V. M. poté, co obdržel povolávací rozkaz a dne 31. 3. 1987 se dostavil před okresní vojenskou správu, k dotazu, zda se cítí být zdravotně způsobilý nastoupit k výkonu základní vojenské služby, uvedl, že ne, a to z důvodů duševních, resp. psychických.

21 Ačkoliv bylo správně v průběhu přípravného řízení přistoupeno k přibrání znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a k vypracování znaleckého posudku k posouzení duševního stavu obviněného, byly zohledněny soudem závěry tohoto posudku při rozhodování jen omezeně, když ze znaleckého posudku rovněž vyplynulo doporučení znalců, aby způsobilost obviněného k výkonu základní vojenské služby byla přezkoumána před náhradní vojenskou lékařskou komisí, což vzbudilo pochybnost o jeho schopnosti vůbec základní vojenskou službu vykonávat. Na toto reagoval tehdejší vyšetřovatel přípisem ze dne 26. 5. 1987 adresovaným náčelníkovi Okresní vojenské správy Česká Lípa se závěrem, že zdravotní stav obviněného nebyl posouzen v souladu s předpisem Všeob-P-41/č/práv/ o lékařském posuzování schopností k vojenské službě, přičemž nesprávné posouzení zdravotního stavu obviněného vedlo dle vyšetřovatele k páchání trestné činnosti.

22 S touto částí znaleckého posudku, vzbuzující pochybnosti o způsobilosti obviněného vojenskou službu vykonávat, se orgány činné v trestním řízení z hlediska trestněprávní odpovědnosti obviněného nijak nevypořádaly, respektive tuto část znaleckého posudku zcela pominuly. Tím rezignovaly na své povinnosti vyplývající z ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu v tehdy účinném znění, v důsledku čehož zde i z tohoto důvodu přetrvávají pochybnosti o vině obviněného pro trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona.

23 Dále je pak předmětný rozsudek v rozporu s § 72 trestního zákona. Vojenský obvodový soud podle § 25 trestního zákona upustil od potrestání, neboť na základě závěrů znaleckého posudku dospěl k závěru, že čin obviněný spáchal ve stavu zmenšené příčetnosti. Současně pak podle § 72 odst. 1, odst. 3 trestního zákona rozhodl o uložení ochranného léčení.

24 S ohledem na znění ustanovení § 72 odst. 2 trestního zákona mělo být při zmenšené příčetnosti přistoupeno k uložení ochranného léčení jen za situace, že pobyt pachatele na svobodě je nebezpečný. Ze zjištěných skutečností, zejména ze závěrů znaleckého posudku, ale takový závěr o obviněném dovodit vůbec nelze, a ani Vojenský obvodový soud v Litoměřicích nijak neodůvodnil, v čem spočívala nebezpečnost pobytu obviněného na svobodě.

25 Na základě shora uvedeného je třeba dospět k závěru, že pravomocným rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 4. 6. 1987, sp. zn. 4 T 126/87, byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu, v ustanovení § 3 odst. 1, odst. 3 trestního zákona, v ustanovení čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a v ustanovení § 72 trestního zákona v neprospěch obviněného.

Návrh

26 S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Nejvyšší soud:

1) Podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 4. 6. 1987, sp. zn. 4 T 126/87, byl porušen zákon v neprospěch obviněného v ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu ve znění účinném do 30. 6. 1990, v ustanovení § 3 odst. 1, odst. 2 trestního zákona ve vztahu k ustanovení § 269 odst. 1 trestního zákona a v ustanovení § 72 odst. 2 písm. a) trestního zákona;

2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu zrušil napadený rozsudek Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 4. 6. 1987, sp. zn. 4 T 126/87, a také další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu;

3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu.